

Participatie heeft een economische machtsbasis nodig

Er heerst momenteel rond 'participatie' een rare spanning. Aan de ene kant bruist de samenleving van de energie, vitale en mondige burgers nemen op allerlei gebieden initiatieven: van energie tot zorgzaamheid en bijna alles daartussen. Aan de andere kant is de overheid moeizaam bezig de 'participatiesamenleving' te promoten. Ze oogst daarmee veel achterdocht. Dat komt doordat ze tegelijkertijd ingrijpend bezuinigt op de collectieve uitgaven en bovendien de bestaande machtsstructuren grotendeels bestendigt. Zo voelen veel burgers zich voor het karretje van de overheid gespannen: ze kunnen en willen veel, maar zetten hun hielen in het zand.

Kan dat nou niet anders? Laten we die rare spanning eens radicaal doordenken.

In feite is participatie heel simpel. Meedoen. Maatschappelijke participatie is gewoon: meedoen aan de samenleving. Hoe zou je als mens *niet* kunnen meedoen met de samenleving? We deden het dan ook al duizenden jaren: meedoen zit de homo sapiens in de genen. We deden dat toen we de waterschappen oprichtten om ons gezamenlijk te beschermen tegen het water. We deden dat toen we in voorbije eeuwen de charitatieve en filantropische instellingen opzetten om maatschappelijke nood te lenigen. We deden dat toen we aan het eind van de negentiende eeuw de corporaties en sociale-zekerheidskassen in het leven riepen om ons te beschermen tegen ziekte, armoede en verpaupering. We deden dat toen we vanuit de kraakbeweging woon- en werkgemeenschappen oprichtten. We deden het toen we uit verzet tegen de opsluiting in psychiatrische ziekenhuizen wegloophuizen opzetten, En we doen dat nog door ons als

mantelzorg of vrijwilliger in te zetten, door energiecollectieven en zorgcoöperaties te vormen, door broodfondsen en stadsdorpen, door thuisafgehaald.nl en buuv.nl.

Toch is er kennelijk een probleem. Helaas begint er rond 'participatie' – en zeker in combinatie met 'samenleving' een zurig luchtje te hangen. Waarom toch?

We hebben de afgelopen decennia de samenleving op een extreem complexe manier georganiseerd. Voor elk afzonderlijk probleem is wel een oplossing beschikbaar, maar met kluwens van problemen weet de verzorgingsstaat geen raad. Dat is niet alleen duur, het maakt het bovendien voor grote groepen mensen nog moeilijker om 'gewoon' mee te doen: werkzoekenden, probleemgezinnen, dak- en thuislozen, mensen met psychiatrische problemen, armen – om er maar eens een paar te noemen. Zij hebben het al niet gemakkelijk, maar verdwalen nu ook nog eens in de regelingen, wetten en voorzieningen. Actief burgerschap is in diezelfde periode op een zijspoor gezet. Vrijwilligerswerk en mantelzorg was er volop –participeren is echt onuitroeibaar – maar

Twister

Dit essay komt voort uit het denkwerk van velen. Najaar 2014 zijn we met ruim 30 mensen¹ zes dagen het IJsselmeer op gegaan om participatie radicaal te doordenken. We wilden iets met een spanning:

- aan de ene kant een samenleving die bruist van energie, creativiteit en burgerinitiatief;
- aan de andere kant een normerende overheid die met het begrip 'participatiesamenleving' in de hand oproept tot eigen verantwoordelijkheid maar in haar handelen burgerinitiatief vaak smoort.

Is er geen vorm van participatie te bedenken die wel voortbouwt op de kracht van gewone mensen? Die ruimte biedt voor eigen kracht? Wordt het geen tijd om 'gewoon' in beweging te komen? Problemen zat, bouwstenen voor een oplossing ook.

¹ Met dank aan Albert Jan, Annemiek, Carin, Daniël, David, Dewi, Doortje, Ed, Els, Esma, Hanneke, Hettie, Jeanet, Jonas, Juriaan, Leo, Marjolein, Marinus, Nico, Nico, Peter, Peter, Piet, Rene, Rob, Saskia, Thomas, Tim en Yvonne.

als verlengstuk van de professionals voor zorg en welzijn. De burger veranderde van opdrachtgever in klant.

Vorig jaar heeft de regering bij monde van koning Willem-Alexander de participatiesamenleving afgekondigd. Die is bedoeld als alternatief voor die complexe en dure verzorgingsstaat, maar is ze dat wel echt? Gaan we de samenleving vanaf nu anders organiseren waardoor maatschappelijk meedoen weer gewoon en simpel wordt? Helaas, nee. De 'participatiesamenleving' zoals die zich momenteel in beleidsnota's en de praktijk aftekent, lijkt meer op een dwingend en schralere voortzetting van de verzorgingsstaat. En vooral: nog ingewikkelder doordat de overheid de burger denkt te moeten aanzetten tot participatie.

Participatie gekaapt

Hoe luidde ook weer de boodschap van de koning? *"Het is onmiskenbaar dat mensen in onze huidige netwerk- en informatiesamenleving mondiger en zelfstandiger zijn dan vroeger. Gecombineerd met de noodzaak om het tekort van de overheid terug te dringen, leidt dit ertoe dat de klassieke verzorgingsstaat langzaam maar zeker verandert in een participatiesamenleving. Van iedereen die dat kan, wordt gevraagd verantwoordelijkheid te nemen voor zijn of haar eigen leven en omgeving."*

Het is mooi dat de regering bij monde van de koning erkent dat mensen meer kunnen, maar de kern van de boodschap is: minder overheid en een klemmend beroep op burgers om zich meer in te zetten. Dat komt vooral neer op de schouders van mensen die zich nu al stevig inzetten: vrouwen, mantelzorgers, vrijwilligers. Geen woord over de extreem complexe ordening van de samenleving: over de vervreemdende instituties, over de verkokering die het gevolg is van outputfinanciering, over de medicalisering van maatschappelijke problemen, over een systeemwereld die bestaande participatie miskent om mensen op te zadelen met nieuwe verplichtingen, over professionals die er door een keurslijf van regels en administratieve verplichtingen niet meer aan toe komen om zich gewoon om hun cliënten te bekommeren. En al evenmin expliciete aandacht voor al die maatschappelijke initiatieven die er al zijn.

De participatiesamenleving verwordt op die manier tot een strategie om het overheidstekort terug te dringen, een instrument om een uitgekilde verzorgingsstaat voort te zetten, een verlengstuk van de aloude instituties en regelingen. Dat in feite zo simpele fenomeen participatie wordt zo van burgers gekaapt en voor overheidsdoelen ingezet. We willen het best, doen het ook overal, maar nu móet het opeens van de overheid.

Kan het ook anders?

Anders

Wat als we die participatiesamenleving nu eens heel anders zouden organiseren. Laten we terugkeren naar waar het eigenlijk om bedoeld was: maatschappelijk deelnemen, vanuit het dagelijks leven, op basis van nabijheid en eigenaarschap. En zonder al die bizarre scheidslijnen die overheid en instituties met zich mee brengen, dus weg met de grenzen tussen economisch, sociaal, ecologisch en cultureel en met die tussen overheid en markt en tussen vrijwilligers en professionals.

Een gedachtenexperiment. Stel: we richten overal buurt-BV's op. Het is niet meer dan een droom, maar wel een die een nieuw perspectief schetst.

De buurt-BV

Stel, in elke wijk (schaal 10-15000 inwoners) is een buurt-BV, een bedrijf op wijkniveau dat zich richt op een breed scala aan diensten: sport, eerstelijns zorg, werk & inkomen, onderwijs,

kinderopvang, recreatie, gemakdiensten, buurtmobiliteit, wonen, energie, welzijn, afval, groenvoorziening, schoonmaak en onderhoud van woningen enzovoort. De BV levert zo veel mogelijk zelf en koopt meer specialistische diensten in bij andere bedrijven en instellingen. De aandeelhouders van de BV zijn voor bijvoorbeeld 75% in handen van alle bewoners in de wijk (op adres, om kapitaalvlucht te verhinderen) en voor 25% van andere bedrijven, instellingen en professionals die voorzieningen, diensten en producten in de wijk leveren. De winst van de BV komt ten goede van de buurt, bij verlies moeten de aandeelhouders hun BV anders gaan runnen.

De financiering bestaat uit een substantieel deel van de belasting die bewoners nu nog aan de gemeentelijke en rijksoverheid afdragen. De rest van de belastingen gaat daar wel heen voor leger, handhaving, rechtspraak, grote infrastructuur en andere taken die je niet decentraal kunt organiseren. Dat betekent dat de buurt-BV grotendeels een eind maakt aan het rondpompen van geld van de belastingbetaler via de staat en de instellingen naar de cliënt/-belastingbetaler. Daarmee krijgen burgers aanzienlijk meer zeggenschap over en zicht op de besteding van hun geld. Een tweede deel van de financiering bestaat uit inkomsten die de buurt-BV genereert voor de uitvoering van taken die andere buurt-BV's in de regio er inkopen, bijvoorbeeld voor opvang asielzoekers, daklozen en voor specialistische voorzieningen ten behoeve van bijvoorbeeld verslaafden, mensen met een ernstige beperking of met psychiatrische problemen, die niet 'gewoon' in de wijk kunnen wonen.

Buurt-BV's kunnen samenwerking zoeken bij andere BV's. Dat kan gaan over het gezamenlijk exploiteren, uitruilen of wederkerig inkopen van voorzieningen, diensten en producten. Daarboven is nog een overheid nodig om zaken te regelen die niet op lokaal niveau georganiseerd kunnen worden: rechtspraak en handhaving enzovoort.

Wat valt er van zo'n buurt-BV te verwachten?

Bewoners gaan zich makkelijker inzetten voor de buurt omdat dat geen linkse meer hobby is, maar tevens een activiteit met een economische waarde: meer inkomsten voor de buurt-BV. Als ze zich inzetten voor de buurt, hoeven ze bovendien minder belasting te betalen: ze betalen dan feitelijk in natura. Voor mensen met een uitkering is dat psychologisch aantrekkelijker dan een van bovenaf door de overheid opgelegde plicht tot 'wederkerigheid'. Zo zet de buurt-BV meteen een stap in de richting van een basisinkomen.

Er komt een einde aan de heilloze fixatie van de overheid op betaalde arbeid. Er is immers werk zat: maatschappelijke taken die om uitvoering schreeuwen. Overheid en instanties remmen de aanpak daarvan door een strakke dichotomie te hanteren: óf het is betaald werk, bij voorkeur te realiseren via de markt – óf het is geen betaald werk, zodat er een uitkering verstrekt moet worden waarvan permanent de rechtmatigheid moet worden gecontroleerd. Door die fixatie zitten honderdduizenden uitkeringsgerechtigden momenteel werkeloos thuis. Of ze worden gedwongen om zich als 'tegenprestatie' in te zetten voor gemeenschapstaken, een vorm van dwangarbeid die te vaak niet aansluit bij wat mensen willen en kunnen, zodat er opnieuw veel controle en toezicht nodig is.

Professionals werken transparant in opdracht van de buurt-BV en dus van de bewoners. Hun opdrachtgever is geen anonieme instantie met een fancy naam maar wordt gevormd door de mensen in de buurt. Net als bij Buurtzorg Nederland en in de wijkteams kunnen ze zich als collectief organiseren en de taken onderling verdelen. Ze zijn geen aparte kaste die belang heeft bij het afschermen van zijn profemie, sterker nog: professionals zijn in de buurt-BV gebaat bij het delen van hun vakmanschap.

Kwetsbare medeburgers zijn geen kostenpost op de rijksbegroting, het zijn gewoon mensen uit je eigen buurt. Het is niet langer een linksig soort altruïsme om je je om hen te bekommeren, maar een mooie vorm van welbegrepen eigen belang, ook economisch. Voor een deel brengen ze budget met zich mee, namelijk als andere buurt-BV's specialistische voorzieningen of diensten gaan inkopen. Het kan voor een buurt lucratief worden om zich om hen te bekommeren. NIMBY-sentimenten kunnen zo eindelijk echt economisch worden afgewogen.

De lokale democratie wordt levendiger want die gaat niet meer over verre thema's als het toezicht op de besteding van de collectieve middelen, maar krijgt een tastbare basis in de economie van het dagelijks leven: ze gaat over kosten en baten van activiteiten en ingrepen in de directe woonomgeving. Daarnaast kunnen spannende debatten worden verwacht over de afdracht aan de (hogere) overheden en de taken die daar tegenover dienen te staan.

Maatschappelijke bewegingen

Zo'n stelsel van buurt-BV's is niet makkelijk te realiseren. Het kabinet-Rutte lijkt wel van plan om gemeenten in staat te stellen meer belasting te heffen (onder gelijktijdige afname van de rijksbelastingen) maar verder dan experimenteren op beperkte schaal gaat dat niet. En zelfs dan zijn we nog maar bij de lokale overheid en nog niet bij de burgers in de wijk. De hele samenleving (inclusief veel burgers) is nog ingesteld op de top down arrangementen van een centraal geleide verzorgingsstaat. Dat draai je niet zomaar om.

Laten we de buurt-BV daarom eerst eens benutten als een gedachtenexperiment: een middel om onze gedachten en onze blik te scherpen. Wat maakt dat experiment duidelijk?

De buurt-BV is gestoeld op eigenaarschap in eigen kring. Daarmee sluit het concept aan op een traditie van burgerparticipatie die eeuwenoud is, door de verstatelijking in de 20ste eeuw tijdelijk naar de achtergrond is verdwenen maar – mede door de ontwikkeling van de netwerksamenleving – recentelijk een opleving meemaakt. Burgers zijn in de loop van de vorige eeuw vele malen vitaler geworden: was de gemiddelde leeftijd een eeuw geleden niet veel meer dan 50 jaar, intussen ligt die boven de 80. Ook de gezonde levensverwachting is sterk gestegen. Het aantal mensen met een opleiding op wetenschappelijk of hoger beroepsniveau is gestegen van een op de 25 naar een op de drie. Die mensen lopen niet alleen met een diploma op zak, ze gedragen zich ook in het dagelijks leven als mondige burgers, die geschoold zijn in het uitdagen van autoriteit en het stellen van kritische vragen. De onderhandelingshouding is overal. Instituties zijn in diezelfde beweging verlaten (kerken, vakbonden, politieke partijen) of onder zwaar vuur komen te liggen (parlementaire democratie, rechtspraak). We willen het allemaal zelf doen.

Allemaal zelf dus, maar toch bepaald niet als losgeslagen individuen. Er ontwikkelen zich in de maatschappij nieuwe collectieven met een lichtere samenhang dan voorheen: *communities lite*. Dat hing aanvankelijk samen met de opkomst van massamedia als radio, TV, tijdschriften en film. Die reflecteerden en vormden onze collectieve voorkeuren. Iets later ging het samenhangen met de opkomst van de informatierevolutie in de netwerksamenleving. Met name door de social media (Twitter, Facebook, LinkedIn, Instagram enzovoort) kunnen mensen elkaar moeiteloos vanuit de loungebank ontmoeten en vormen ze nieuwe collectiviteiten. Platenmaatschappijen gaan een onzekere toekomst tegemoet omdat elke puber zijn eigen 'kanaal' kan beginnen via Youtube. Het achtuurjournaal begint traditiegetrouw om acht uur, maar we kijken er steeds vaker op het moment dat het ons uitkomt.

Technologie op het gebied van informatie en communicatie wordt op die manier een *game changer*. De informatierevolutie maakt nieuwe vormen van organisatie mogelijk. Sociale doe-het-zelf-initiatieven als thuisafgehaald.nl zijn daar voorbeelden van. Gedeeld bezit of gebruik van

auto's of gereedschap wordt met behulp van simpele apps een koud kunstje. Buurtbewoners kunnen elkaar met behulp van een Whatsapp-groep moeiteloos informeren. ZZP'ers vormen zonder veel poespas een broodfonds om elkaar te steunen als ze ziek worden. De grenzen van die nieuwe vorm van sociaal organiseren zijn nog lang niet in zicht.

Waarden

De centrale waarden in die emancipatiebeweging van klant en burger zijn autonomie, nabijheid, eigenaarschap en eigen kracht. Mensen adopteren steeds vaker een ('eigen') weeshuis in Roemenië of Ghana, liever dan geld over te maken naar Oxfam Novib, laat staan dat ze affiniteit voelen met het departement van Ontwikkelingssamenwerking. Ze manifesteren liever hun solidariteit met concrete groepen dan via de rijksbegroting. Nuon en Essent zijn van anderen, de plaatselijke energiecoöperatie is van ons. Het ziekenfonds was ooit van ons, maar is doorgefuseerd tot een van de vijf kolossen die nu de zorgverzekeringsmarkt domineren, en Achmea is helemaal niet van ons.

Die waardering van eigenheid heeft ingewikkelde consequenties. Als alle kleine groepen hun eigen solidariteit en inclusie organiseren, wie zorgt er dan nog voor de uitvallers, de mensen die geen collectief willen of kunnen vormen? Als participatie via de klassieke top down structuren verbreekt in een te diverse verzameling participatievormen op microniveau, dreigt daarmee de samenleving als geheel uiteen te vallen. Wat is dan ook de klassieke reactie op bijvoorbeeld buurten die gedomineerd worden door groepen migranten die daar hun eigen economie en soms zelfs hun eigen rechtspraak vorm geven? We voelen ons daar ongemakkelijk bij en vrezen dat deze buurten een 'parallele samenleving' dreigen te vormen. Aan de andere kant: is diversiteit in participatie niet een wezenskenmerk van de netwerksamenleving die immers geen centrale cockpit meer heeft? Wanneer wordt die diversiteit een bedreiging van de maatschappelijke orde? En is er dan nog niet tijd genoeg om daar iets aan te doen?

Een tweede kwestie is de positie van de overheid. De buurt-BV kan veel dingen beter dan de overheid, onder meer omdat ze nabijer is, omdat ze zich ook op de markt manifesteert, omdat ze minder regelgestuurd en daardoor flexibeler is. En vooral omdat ze door bewoners zelf gedragen wordt. De komst van de buurt-BV maakt zo een groot deel van de overheid overbodig, met name als het gaat om uitvoerende taken. Toch kan de overheid niet helemaal worden afgeschaft. Ze is als regelsteller, smeeroilie, marktmeester, vaatdoekje en waakhond een waardevolle partner. Kortom: minder overheid in een andere rol. De ervaring van de afgelopen decennia leert dat dat eenvoudiger gezegd is dan gedaan.

Een derde kwestie is de rol van de instellingen en de professionals. In hun relatie met de burger vindt een Copernicaanse wending plaats. Zoals de zon niet om de aarde draait, draait de burger niet meer om de professionals en instanties. Het wordt andersom: de burger vormt het middelpunt, professionals en instanties zijn slechts interessant voor zover en zo lang zij hem ten dienste kunnen zijn. De burger is niet langer de klant, maar – als individu of in collectief verband – de opdrachtgever, op basis van alle mogelijke varianten van een persoonsgebonden budget, niet alleen voor traditionele vormen van zorg, maar op veel meer levensdomeinen.

Geen panacee

Creëren we met een buurt-BV een hemel op aarde? De vraag stellen is hem beantwoorden: uiteraard niet. De maakbare samenleving bestaat niet. Dat heeft de verzorgingsstaat de afgelopen decennia ongewild aangetoond.

Sommige problemen blijven taai. Om het maar eens pompeus uit te drukken: we leven in een laat-kapitalistische samenleving die moeizaam uit een diepe crisis probeert omhoog te klauteren.

De vermogensverschillen zijn groter dan ooit. De arbeidsmarkt heeft sterke uitsluitingsmechanismen en laat een toenemende tweedeling zien tussen mensen met vaste contracten en een uitgebreid leger mensen met losse of geen contracten. De acceptatie van mensen met beperkingen en psychiatrische problemen staat permanent onder druk. De mondiale spanningen (onder meer in het Midden-Oosten) missen hun effect niet op Nederlandse volksbuurten. Tegen zulke exclusie-mechanismen heeft de buurt-BV slechts kleinschalige antwoorden.

Of neem het probleem van de armoede en werkloosheid. Over algemene inkomensverhogende regelingen zal ook de buurt-BV niet beschikken. Wel kan ze rondkomen eenvoudiger maken, door buurtbewoners met elkaar te verbinden en het uitvoeren van maatschappelijk zinnige taken te arrangeren of nieuwe vormen van werk te creëren. Het zoeken is naar betere manieren dan het Amerikaanse model, waar de *working poor* onder meer wat bijverdienen door bij de *Walmart* boodschappen in te pakken en naar de auto te dragen van degenen die dat kunnen betalen. Hoe voorkom je dat het arme deel van de buurt zich het slaafje gaat voelen van het rijkere deel. Of van een rijkere buurt? Hoe zit het met autonomie en respect als je op straat sigaretten per stuk gaat verkopen?

Nog zo'n beperking betreft de omgang met mensen die door allerlei factoren niet maatschappelijk willen of kunnen meedoen, maar wel problemen veroorzaken. Enerzijds de *Tokkies* en de *Dimitrovs*, anderzijds de familie van *Peter* die zo indringend wordt beschreven in 'De dag dat Peter de deur dichttimmerde': moeilijke mensen, die door de complexiteit van de verzorgingsstaat nog verder weg worden gedrukt. Ongetwijfeld zal toegenomen lokale betrokkenheid via een buurt-BV hier meer soelaas bieden, maar op zichzelf volstaat hier een buurt-BV niet. De ervaring leert dat bij zulke medeburgers een combinatie nodig is van hulpverlening en handhaving. Dat laatste is vanuit de buurt-BV gedacht grotendeels een overheidstaak. Hier blijft het dus zoeken naar nieuwe vormen van partnerschap tussen overheid en burgers zonder de fouten van de oude verzorgingsstaat te herhalen.

Nee, de buurt-BV biedt geen garantie op geluk. Hooguit biedt ze betere voorwaarden om maatschappelijk on-geluk hanteerbaar te maken.

Bouwstenen

In zijn boek *'Gratis geld voor iedereen – en nog vijf ideeën die de wereld kunnen veranderen'* wijst historicus *Rutger Bregman* erop dat utopieën eigenlijk altijd gedachtenexperimenten zijn. Ze zeggen meer over de mogelijkheid van een andere wereld dan over de haalbaarheid of zelfs wenselijkheid. Dat is precies wat het concept van de buurt-BV doet: het vergroot de gevoeligheid (de 'antenne') voor maatschappelijke trends en initiatieven en geeft inspiratie om wat anders te doen dan de verzorgingsstaat in schralere vorm op te tuigen. Er zijn immers aanzetten zat die je als bouwsteen van de buurt-BV kunt gebruiken.

Om maar eens groot te beginnen: de drie grote transities die momenteel in Nederland vorm krijgen: ondersteuning, jeugdzorg en participatie. Voor zo'n 15 miljard aan rijkstaken gaat er naar de gemeenten, die daar een budget van circa 11 miljard voor meekrijgen. Alleen al dat gat van 4 miljard maakt duidelijk dat gemeenten het niet op de oude manier kunnen doen: voor verzorgingsstaatjes op lokaal niveau ontbreken de middelen. En dus wordt er gezocht naar nieuwe aanpakken: van een verzekeringsmodel naar een (te begrenzen) voorzieningenmodel, met een hoofdrol voor burgers en een organisatie op wijkniveau. De race is nog niet gelopen en veel gemeenten neigen toch naar institutionele modellenbouwerij, maar de richting is duidelijk: naar het lokale niveau.

Wat de lokale overheden daar tegenkomen, zijn mondige en manse burgers. Vooralsnog lijkt het dat die sceptisch zijn over de decentralisaties en de daarbij horende participatiedwang. In het

algemeen willen ze best voor hun naasten zorgen, maar dan wel op eigen initiatief, zonder dat de overheid dat voorschrijft. Onlangs leek Motivaction aan te tonen dat het draagvlak onder 'de participatiesamenleving' danig was versmald, maar die scepsis is vooral gericht tegen de overheidsdwang, niet tegen de waarden achter participatie: autonomie, nabijheid, eigenaarschap en eigen kracht. Zorgcoöperaties en stadsdorpen komen op als paddenstoelen. Meer dan honderd telde kennisinstituut Vilans er onlangs, merendeels in Brabant. Veelbelovend zijn ook de buurtbedrijven die momenteel in verschillende steden tot ontwikkeling komen. Met een sluitend verdienmodel bieden die een scala van diensten, van kringloophandel tot onderhoud.

Ook op het professionele en institutionele vlak is er van alles gaande in de gewenste richting. Buurtzorg Nederland betekende een kleine revolutie: zelfsturende teams van toegewijde professionals die met een uitgekiende ICT-ondersteuning en een minimale overhead het werk in een buurt onderling verdeelden – klanten content, professionals ook. Intussen imiteren alle thuiszorginstellingen dat concept. Ook gemeenten zoeken het in een wijkwijze organisatie van zorg en ondersteuning. Buitengewoon boeiend is om te zien hoe klassieke tegenstellingen rond het wijkteam-concept opnieuw opduiken.

In veel gemeenten is ook de wijze van financieren aan het schuiven. Op kleine schaal wordt geëxperimenteerd met burgerbegrotingen. Daarnaast zijn er sinds jaar en dag in veel gemeenten de wijkbudgetten. Veelal beperken die zich tot activiteiten in de ruimtelijke sfeer (kleine aanpassingen in de openbare ruimte, bankjes, vissteigers) of de sociaal-culturele sfeer (buurt-BBQ's, ontmoeting). Bovendien is de besteding van het budget aan tal van regels gebonden en mag er op wijkniveau geen kapitaalvorming plaatsvinden ('niet sparen'). Nieuw is de groeiende bereidheid van gemeenten om delen van zorg en ondersteuning op een nieuwe manier aan te besteden, waarbij nieuwe partijen meer kans krijgen. Veel gemeenten zijn bovendien bezig om voor te sorteren op de Buurtwet, zodat burgerinitiatieven de gelegenheid krijgen om naar Brits voorbeeld collectief gefinancierde diensten te leveren of gebouwen te beheren als ze denken dat ze dat beter kunnen (*'the right to challenge'* en *'the right to bid'*). Zulke verschuivingen in de financiering zijn natuurlijk niet bedoeld als bouwsteen voor de buurt-BV, maar zo kunnen we ze wel degelijk gebruiken.

En er is meer mogelijk. Denk eens aan een experiment waarbij mensen een deel van het geld dat naar verwachting zou worden uitgegeven aan hun formele zorg en ondersteuning ter beschikking krijgen, mits ze dat in collectief verband in de buurt inzetten om zichzelf uit de zorg te bevrijden? Daarmee sla je veel vliegen in één klap slaat: minder kosten, meer eigenaarschap, meer trots op zelf rondkomen, meer betrokkenheid bij de buurt. En het werkt, zo ondervonden de wijkteams van SamenDOEN in Amsterdam.

Kortom: de richting is duidelijk en er als je om je heen kijkt, zijn er bouwstenen zat. Wat let ons om de volgende stap te zetten. En de volgende... Net zo lang tot participatie niet langer een beleidsdoel is van de overheid, maar weer gewoon van ons.

(NdB 150119)